

Silhouetten van het kasteel "Vronestein" uit 1831. Links het huis zelf; rechts de bijgebouwen met o.a. het "Duifhuis".

Vronestein is een van de bekendste Jutphase kastelen, dat een roemruchte historie heeft. De oorspronkelijke bouw dateert uit de dertiende eeuw. Verschillende keren is het kasteel verwoest geweest en toch weer herbouwd.

Vronestein werd in 1857 afgebroken met de bedoeling om op dezelfde plaats een nieuw huis te bouwen. De eigenaar, Adrianus Johannes Baesjou, liet zijn plannen voor de nieuwbouw varen, toen in 1866 zijn enige zoon, Francois, kwam te overlijden.

Volgens testamentaire beschikking van de Weduwe Elisabeth Baesjou - Heytink kwamen in 1904 de landerijen, de heerlijkheid Vronestein met alle rechten en titels aan de R.K. Kenk van Jutphaas.

DE LANTAERN

VAN

❁ ❁ ❁ JUTFAAS. ❁ ❁ ❁

BESCHREVEN

DOOR

ALB. R. VAN DORT

SNELPERSDRUKKERIJ V. H. ST.-GREGORIUSHUIS

***** TE UTRECHT. MCMVI.*****

1980

7 14.1

GESCHIEDENIS VAN DE FRANCOIS HEYTINK-BAESJOU STICHTING

door: Alb.R. van Dort

Toen in 1853 tussen het Vaticaan en de Staat der Nederlanden een concordaat werd gesloten betekende dat in feite, dat het aan de Nederlandse Katholieken weer toegestaan werd hun godsdienst openlijk te belijden.

De, nu Nederlandse, bisschoppen zagen zich voor de taak geplaatst om samen met de weinige priesters en enkele leken het Rooms-Katholieke leven weer gestalte te geven. Een van hun belangrijkste zorgen was daarbij het onderwijs.

Het onderwijs was toendertijd een staatsaangelegenheid en wenste men onderwijs uitgaande van een religie dan moest men daar zelf voor zorgen. Dit vroeg natuurlijk grote financiële offers van de betrokken kerkgenootschappen. In R.K. kringen kon men gebruik maken van de zowel mannelijke en vrouwelijke religieuzen die zich, tegen een vaak karige beloning, met het onderwijs bezichhielden.

De parochiepastoors probeerden dan ook van de kennis en inzet van die kloosterlingen gebruik te maken ten-einde de jeugd in R.K. zin op te voeden.

Tegen deze achtergrond moeten wij de oprichting van de Francois Heytink-Baesjou stichting zien.

De eerste aanleiding tot oprichten van deze Stichting was de aankoop van het landgoed Vronesteyn in 1857 door twee oliëfabrikanten uit Dordrecht, nl. de heren Jan Willem Heytink en Adrianus Johannes Baesjou resp. schoonvader en schoonzoon.

Bij de aankoop was de titel Heer van Vronesteyn inbegrepen.

De heer Baesjou was voornemens het vervallen huis af te breken, een nieuw huis ter plaatse te bouwen en er zich met zijn vrouw Elisabeth Heytink te vestigen.

Afbeelding van het geschilderde portret van Francois Heytink-Baesjou, dat in De Lantaern hangt.

2.

Toen zij hun plannen wilden uitvoeren stierf in 1866 hun enige zoon Francois op 9-jarige leeftijd. Hierdoor zagen zij af van hun herbouwplannen en vestigden zich te Voorburg op Nieuw Vronesteyn. Het landgoed bleef echter in hun bezit en het contact met de St. Nicolaasparochie bleef bestaan. Nadat in 1875 door de toenmalige pastoor van Heukelum de St. Nicolaaskerk gebouwd was, werd ook het onderwijs ter hand genomen.

Zijn eerste wens daarbij was een school voor meisjes. Vermoedelijk heeft hij hierover met Mevr. Baesjou gesproken die, zeer vermogend als zij was, meende als vrouwe van Vronesteyn, hem hierbij te moeten helpen. Een en ander had tot gevolg dat zij ter nagedachtenis aan haar overleden zoontje, hem aanbood een vrouwenklooster te willen stichten waarvan de bewoonders onderwijs zouden geven aan meisjes.

Pastoor van Heukelum deed haar het voorstel de oude pastorie aan het Kerkveld daarvoor in te richten. Dit voorstel wees zij van de hand. Zij wilde een nieuw klooster bouwen. Ook het voorstel van de pastoor het klooster "Nieuw Franciscus gesticht" te noemen, als opvolger van het voormalige klooster in 't-Gein werd niet aanvaard. Zij wenste uitdrukkelijk dat het klooster naar haar zoontje vernoemd zou worden. Wanneer aan deze wens geen gevolg werd gegeven zou de bouw niet doorgaan.

Toen de financiëring geregeld was en de bisschoppelijke en gemeentelijke toestemming verkregen waren kon aan de architect A. Tepe de opdracht gegeven worden tekeningen en bestek klaar te maken. Het gebouw zou omvatten een klooster met alle ruimten die voor een kloosterleven nodig zijn.

Aan de zuidzijde twee schoollokalen resp. voor bewaarschool en naai-onderricht. Aan de noordzijde twee lokalen voor lager onderwijs aan meisjes.

Op 29 mei 1894 had de aanbesteding plaats. De hoogste inschrijver was D. Barneveld uit Utrecht voor f 33.450,-, de laagste was N. Willemse uit Vreeswijk voor f 23.840,-.

3.

201-194
Na ingewonnen informatie werd aan de laagste inschrijver het werk gegund. De bouw vorderde snel en precies een jaar na de aanvang kon het gebouw geopend worden. Alhoewel de gehele bouw en inrichting door Mevr. Baesjou bekostigd werd kwamen er ook van de parochianen giften voor de inventaris. De bedragen liepen uiteen van f 1,- tot f 300,-.

Persoonlijk maakte Mevr. Baesjou nog vele handwerken voor de kapel. Op uitdrukkelijk verzoek van Mevr. Baesjou moesten het zusters Franciscanessen zijn die het klooster zouden bewonen. Het was de congregatie vrouwen tot bevordering van het huiselijk geluk, beter bekend als de Zusters Franciscanessen van Heythuizen, die de onderwijstaak op zich namen.

Begonnen werd met een bewaarschool en een naaischool, spoedig gevolgd door een tweeklassige lagere school voor meisjes.

In 1921 bleek de school voor meisjes te klein te zijn en daarom werd er een verdieping opgezet.

In het begin der vijftiger jaren ontstond er weer ruimtegebrek.

Achter de bestaande meisjesschool werd een nieuwe school bijgebouwd en de lagere school ingericht als huishoudschool.

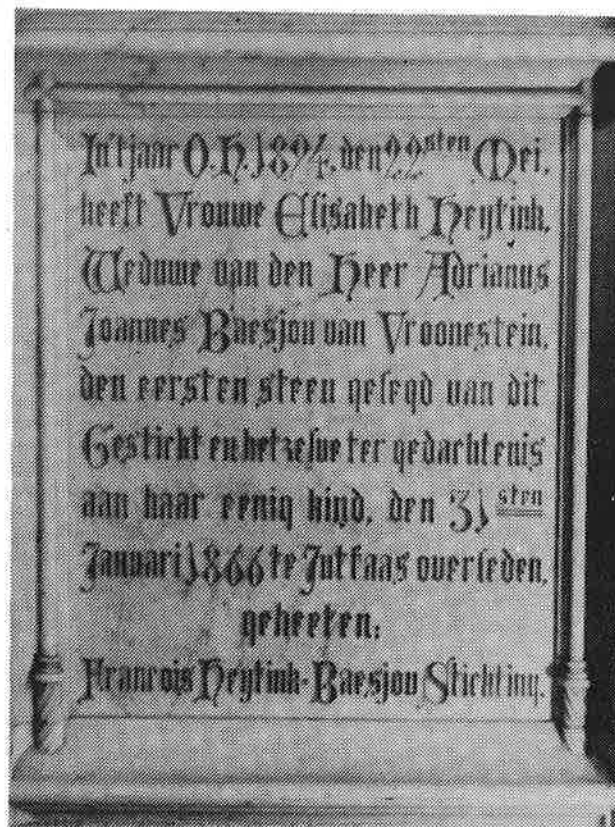
Door het onderwijs, maar ook door andere werkzaamheden hebben de zusters zich voor de parochie zeer verdienstelijk gemaakt. Alhoewel zij zich nooit buiten het klooster vertoonden, hebben zij door het vele werk dat zij in stilte verrichtten, het klooster tot een middelpunt van de parochie gemaakt. Zij hebben de wensen van Mevr. Baesjou en van Pastoor van Heukelum meer dan vervuld.

Omstreeks de eeuwwisseling ging de opkomst van standen vakorganisaties niet aan Jutphaas voorbij. Het was dan ook een goede gedachte van het toenmalige kerkbestuur om, toen er in 1910 een jongensschool gebouwd werd de ruimte daarboven te bestemmen voor verenigingsgebouw.

Spoedig bekend als "De Zaal".

De jaren gingen verder en het "Rijke Roomse Leven" was ook in Jutphaas tot bloei gekomen.

Oorlog en bezetting gingen voorbij en toen een tiental jaren na de oorlog de ergste wonden waren geheeld, openbaarde zich nieuwe stromingen in het dagelijks leven, die ook het kerkelijk leven niet onberoerd lieten.

Gevelsteen in zaal 3. (voormalige kapel van "De Lantaern")

Nieuwe ideeën omtrent geloofsbeleving maakten opgang en tengevolge van al deze stromingen op kerkelijk terrein, voelden zich steeds minder jonge mensen tot het kloosterleven aangetrokken. De vele kloosters in ons land telden te weinig bewoners en men kwam dus voor het feit te staan dat het economisch niet langer meer verantwoord was ze te bewonen. Door de congregatie van Heythuizen werd dan ook beslist dat alle kloosters die geen eigendom waren opgegeven zouden worden. Dit overkwam ook de Francois Heytink-Baesjou stichting.

Na een periode van bijna zestig jaar moesten de zusters hun werk overdragen aan leken en werd het gesticht gesloten. Het klooster stond leeg en ondanks de pogingen van Pastoor Janssen een andere orde of congregatie van zusters voor het klooster te interesseren bleef het leeg staan.

In de loop der jaren was echter "De Zaal" voor de vele verenigingen te klein geworden.

Door menig bestuurder of lid van een vereniging werd al opgemerkt: "Kunnen we nou niets met het klooster doen, bewoond wordt het toch niet meer, en wij zitten dringend om ruimte verlegen".

Het kerkbestuur dat tevens stichtingsbestuur was besloot aan de wensen en verlangens van de parochianen tegemoet te komen. Voor het echter als verenigingsgebouw gebruikt kon worden, moest er heel wat aan veranderd worden.

Een voorlopige taxatie van de onkosten kwam al gauw op ruim f 55.000,- en het bestuur zag geen kans deze som in zijn geheel op te brengen. Met de herinnering aan de interne verbouwing van de kerk besloot het bestuur dan ook een beroep te doen op de parochianen.

Besloten werd een bliksemactie te houden die veertien dagen zou duren en in die tijd een zo groot mogelijk bedrag bijeen te brengen.

Van ieder gezin en van iedere werkende boven de 18 jaar zou een bijdrage gevraagd worden van tenminste f 25,-.

Kon men niets geven dan werd gevraagd om bij de verbouwing te komen helpen.

De parochiegeestelijkheid zou zelf bij de parochianen langs gaan om te vragen op welke wijze zij konden bijdragen. Bij het behalen van f 5.000,- of meer zou 's avonds tussen 20.00 uur en 20.10 uur de klokken geluid worden. Het bleek dat het lot van het klooster, waar ieder zijn eigen herinneringen aan had, iedereen ter harte ging. De actie werd een groot succes. Meer dan f 25.000,- werd bijeengebracht en meer dan 100 parochianen, zowel vrouwen als mannen hadden zich aangemeld om in hun vrije tijd te komen helpen.

Het resterende bedrag ca. f 30.000,- werd door de Parochiële Caritas Instelling tegen een redelijke rente aan het kerkbestuur geleend.

In de daarop volgende maanden werd er druk gewerkt.

Er werd geschilderd en getimmerd, gebroken en gemetseld, verwarming aangelegd en beton gestort. Het was danook vol trots dat Pastoor Janssen de 2e februari het nieuwe centrum voor parochiële activiteiten opende. In zijn openingsspeech benadrukte hij danook bijzonder dat er dankzij de gulheid en inzet van alle parochianen weer een goed middelpunt voor de parochie ontstaan was. Het gebouw vanaf nu "De Lantaern" genoemd, zou niet alleen voor de parochie gebruikt worden, maar voor iedere gezindte open staan. Het beheer van het nieuwe zalencomplex werd opgedragen aan een beheerscommissie samengesteld uit afgevaardigden van de verenigingen die regelmatig van de zalen gebruik maakten.

Al spoedig bleek dat het complex in een behoefte voorzag. Alle zalen waren doorlopend bezet en ook overdag waren er allerlei activiteiten.

In de eerste jaren ging het uitstekend, maar in de volgende jaren liep het exploitatie tekort steeds hoger op. Het kerkbestuur zag deze ontwikkelingen met zorg aan.

Het bisdom adviseerde het gebouw te verkopen of een zelfstandige stichting in het leven te roepen.

Subsidie van het kerkbestuur zou niet meer mogelijk zijn.

Twee andere zaken speelden eveneens in het voortbestaan van "De Lantaern" mee.

Ten eerste de voormalige huishoudschool die al jaren leeg stond en in verval raakte en ten tweede de gemeente die naar een jeugdhome zocht. De voormalige huishoudschool die eigendom was van het Ministerie van Onderwijs werd door de Rijksdienst der Domeinen aan het kerkbestuur en later aan de gemeente aangeboden ter verkoop.

Het kerkbestuur had geen belangstelling en de gemeente Nieuwegein alleen dan wanneer ook het gesticht erbij gekocht kon worden. Na rijp beraad zag het kerkbestuur nog drie mogelijkheden die onderzocht moesten worden.

- a. Eigen beheer na een grondige restauratie kosten
+ f 500.000,-
- b. Beheer door een zelfstandige stichting
- c. Verkoop aan de gemeente.

Mogelijkheid a. viel direct al af om reeds eerder genoemde redenen.

Mogelijkheid b. Er zou een stichting gevormd moeten worden die geheel zelfstandig de exploitatie zou verzorgen. Wanneer zo'n stichting binnen drie weken f 150.000,- bijeen zou kunnen brengen zou zij als serieus gegadigde gelijkwaardig aan de gemeente het gebouw kunnen kopen.

Mogelijkheid c. Verkoop aan de gemeente. Dit zou betekenen dat aan die verenigingen die niet parochieel gebonden waren geen onderkomen voor een redelijke prijs beschikbaar zou zijn.

Toen de plannen bekend werden werd er soms nogal heftig gereageerd.

Hieruit bleek eens te meer dat het voortbestaan van "De Lantaern" door iedereen gewenst werd.

Op een vergadering van zaalgebruikers werd besloten dat door een adviescommissie onderzocht zou worden of het mogelijk was "De Lantaern" zelfstandig te exploiteren.

Uit het onderzoek bleek dat men kansen zag om dit te realiseren.

Een actiecomité ging onder het motto "Laat de Lantaern niet uitgaan" aan het werk om via een obligatie-lening de benodigde gelden bijeen te krijgen.

Niet tevergeefs werd er weer een beroep gedaan op de parochianen. Binnen de gestelde tijd was er een bedrag van ruim f 200.000,-. De Lantaern was voor de Nieuwegeinse gemeenschap gered.

Nu kon het gebouw van het Kerkbestuur gekocht worden en stelde het aankoopbedrag t.w. f 300.000,- ter beschikking als hypotheek.

En spoedig daarop werd het gebouw overgedragen en kon verbouwing en reparatie beginnen.

Door een gezamenlijke inspanning van de hele parochie is het gebouw gebleven waarvoor het oorspronkelijk was bestemd: het middelpunt van de Jutphase gemeenschap.

